

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра теорії і практики початкової освіти

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ
«СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО»**

підготовки бакалавра
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

напряму 6.010102 «Початкова освіта»
(шифр і назва напряму)

**Спеціалізація – «Англійська мова», «Інформатика», «Музика»,
«Хореографія»**

Факультет підготовки вчителів початкових класів

Слов'янськ – 2014 р.

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ
ПОЧАТКОВОЇ

УКЛАДАЧ ПРОГРАМИ:

Вікторенко І. Л. – кандидат педагогічних наук, доцент

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Крайнова Л. В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

Горобець Л. В. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

Обговорено та рекомендовано до видання
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«24» березня 2015 р.

Протокол № 1

ВСТУП

Навчальна програма вивчення дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму 6.010102 «Початкова освіта».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретична і практична підготовка майбутніх учителів до викладання в початковій школі навчального предмета «Я у світі» освітньої галузі «Суспільствознавство».

Міждисциплінарні зв'язки: педагогіка, педагогічна майстерність, соціологія, історія, культурологія, культурознавство, право, народознавство та ін..

Програма навчальної дисципліни містить **4 змістові модулі:**

Змістовий модуль 1. Методологічні засади методики навчання освітньої галузі «Суспільствознавство». Загальні основи методики.

Змістовий модуль 2. Загальна характеристика освітньої галузі «Суспільствознавство» у змісті початкової освіти. Власне педагогічні цілі та зміст навчального матеріалу з суспільствознавства.

Змістовий модуль 3. Управління цілісним процесом навчання суспільствознавства в початковій школі.

Змістовий модуль 4. Шляхи підвищення якості навчально-виховного процесу.

1. Мета й завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство» є підготувати майбутнього вчителя початкової школи до викладання навчальних дисциплін «Я у світі» відповідно до Державних стандартів початкової ланки освіти галузі «Суспільствознавство»; озброїти майбутнього спеціаліста знаннями та вміннями формування в молодших школярів суспільствознавчих уявлень і

понять з використанням різних методів та форм організації навчального процесу; надання допомоги студентам у процесі оволодіння соціальною та професійною компетентностями – здатності продуктивно співпрацювати з різними партнерами в групі та команді, виконувати різні ролі та функції в колективі, формувати в учнів початкової школи громадянські якості; формування особистості майбутнього вчителя, який зорієнтований не на передачу знань, а на особистісний розвиток дитини і потреби сучасної школи; розкриття процесу гуманізації і демократизації освіти в Україні; визнання пріоритетів загальнолюдських цінностей; формування потреби до пізнання світу та людини як соціальної та біологічної істоти; засвоєння духовних цінностей; виховання патріотизму, поваги до Української держави, її символіки.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство»:

- виділення та засвоєння студентами провідних світоглядних ідей, положень, що складають основу системи світорозуміння, визначають ставлення людини до природи, суспільства, самої себе; актуалізація різних способів розуміння, мислення, логіки і встановлення між ними діалогічної взаємодії;

- формування власної світоглядної позиції студента щодо природи, людини, суспільства; корекція особистісних світоглядних поглядів, цінностей, установок; виховання соціальної компетентності, світоглядної толерантності, організація ціннісно-орієнтаційної діяльності майбутніх учителів під час проведенні уроків з курсу «Я у світі»;

- розширення знань студентів про єдиний процес розвитку, що охоплює живу, неживу природу та суспільство; знайомство студентів з новітніми ідеями та гіпотезами, точками зору на важливіші питання сучасного суспільствознавства, усвідомлення студентами фундаментальної єдності в системі людина – природа – суспільство – Всесвіт; засвоєння знань про суспільство, людину як окремі системи і осягнення їх сенсу на основі різних способів пізнання;

– розкриття навчальних та виховних можливостей шкільного курсу «Я у світі»;

– оволодіння студентами дидактико-методичними знаннями з навчальної дисципліни;

– розвиток умінь моделювання навчально-виховного процесу уроків «Я у світі»;

– ознайомлення студентів із новітніми підходами до організації навчально-виховного процесу в початковій школі – інноваційними технологіями та стратегіями активного навчання;

– формування готовності до творчої активності в професійній діяльності;

– формування професійної компетенції в галузі екологічного виховання;

– розвиток умінь користуватися системою цінностей суспільства;

– оволодіння системою норм, традицій, культурних стандартів поведінки;

– реалізація виховного спрямування предмета з метою формування в майбутніх учителів професійних рис і якостей особистості, відповідального ставлення до обраної професії; створення умов для повноцінної реалізації та самореалізації потенційних професійних можливостей студента; стимулювання науково-методичної творчості майбутніх учителів, прагнення вдосконалювати свою педагогічну освіту.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

знати :

– предмет, мету і завдання вивчення галузі «Суспільствознавство» в початковій школі;

– зміст знань, умінь та емоційно-ціннісних ставлень в галузі «Суспільствознавство», особливості процесу їх формування;

– методи та прийоми формування знань, умінь, ставлень;

- форми навчання в галузі «Суспільствознавство»;
- специфіку програм та підручників, у яких відображено зміст галузі;

уміти :

– визначати педагогічні (освітні, розвивальні, виховні) цілі в конкретній навчальній ситуації;

– виділяти в певній частині змісту галузі види знань, якими оволодівають молодші школярі; ефективно керувати об'єктивно зумовленим процесом їх формування в реальних педагогічних умовах;

– виділяти вміння всіх груп, керувати об'єктивно зумовленим процесом формування їх у молодших школярів у курсі «Я у світі»;

– розрізняти, обґрунтовано обирати, виготовляти, використовувати засоби наочності, необхідні для успішного навчання в галузі «Суспільствознавство»;

– аналізувати зміст підручників і навчальних посібників; вибирати оптимальні методи навчання з метою ефективного досягнення дидактичних цілей у конкретних педагогічних ситуаціях цілісного процесу навчання в галузі «Суспільствознавство»;

– встановлювати взаємозв'язки між різними формами навчання в курсі «Я у світі»;

– визначати макроструктуру уроку в конкретних педагогічних ситуаціях, його тип; розробляти методику організації і проведення уроків усіх типів; складати їх детальні конспекти.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 108 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Методологічні засади методики навчання освітньої галузі «Суспільствознавство». Загальні основи методики.

Наукове обґрунтування необхідності вивчення навчальної дисципліни. Теоретико-методологічні засади побудови курсу «Методика навчання

освітньої галузі «Суспільствознавство». Предмет, мета, завдання, структура курсу «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство» як навчальної дисципліни. Понятійний апарат. Зв'язок методики з іншими навчальними дисциплінами.

Змістовий модуль 2. Загальна характеристика освітньої галузі «Суспільствознавство» у змісті початкової освіти. Власне педагогічні цілі та зміст навчального матеріалу з суспільствознавства

Нормативні документи щодо впровадження освітньої галузі «Суспільствознавство» у зміст початкової загальної освіти. Місце освітньої галузі «Суспільствознавство» у структурі Державного стандарту початкової загальної освіти та Базовому навчальному плані. Мета та завдання освітньої галузі «Суспільствознавство».

Зміст курсу «Я у світі» у сучасній початковій школі. Аналіз програми та підручників з дисципліни «Я у світі». Основні принципи відбору і структурування навчального матеріалу курсу «Я у світі» (3 – 4 класи). Інтеграція змісту суспільствознавства з дисциплінами початкової і середньої школи. Загальноосвітні завдання курсу. Розвивальний аспект предмета «Я у світі». Виховне спрямування предмета «Я у світі». Розвиток пізнавальних здібностей учнів під час вивчення суспільствознавства: спостережливості, уваги, логічного мислення, творчих здібностей. Державні вимоги до рівня підготовки учнів в освітній галузі «Суспільствознавство».

Науково-методичні аспекти та особливості формування суспільствознавчих уявлень та понять у змісті освітньої галузі «Суспільствознавство».

Методика формування умінь і навичок у процесі навчання суспільствознавства.

Змістовий модуль 3. Управління цілісним процесом навчання суспільствознавства в початковій школі

Особливості використання методів та прийомів навчання у процесі вивчення «Я у світі». Засоби навчання та їх використання на уроках «Я у

світі». Підручник як основний засіб навчання та особливості організації роботи учнів з ним. Дидактичні засоби навчання на уроках «Я у світі». Основні форми організації навчання та навчальної діяльності учнів на уроках «Я у світі». Урок як основна форма організації навчання предмета «Я у світі» та його особливості. Позаурочна робота в системі вивчення навчального предмета «Я у світі» (3 – 4 кл.). Контроль і регулювання навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів з предмета «Я у світі».

Основні методичні засади навчання освітньої галузі «Суспільствознавство» у початковій школі. Методика навчання змістової лінії «Людина» у структурі освітньої галузі «Суспільствознавство». Особливості вивчення тем «Людина – частина природи. Людина – частина суспільства», «Радість життя» та ін. (3 – 4 клас). Методика формування в молодших школярів уявлення про людину як частину природи і суспільства, складноорганізовану, моральну і самоцінну істоту: гуманістичний підхід до викладання суспільствознавчого матеріалу з предмета «Я у світі»; методика формування уявлень про людину як частину природи і суспільства, розвитку інтересу до людського «Я», виховання людських чеснот у молодших школярів; методика розвитку усвідомлення школярами необхідності самоусвідомлення, самовизначення та самореалізації людини. Визначення мети уроку, когнітивної та афективної цілей. Етапи розгортання теми уроку.

Основні аспекти вивчення тем «Учимося учитись», «Дорога до успіху».

Методика навчання змістової лінії «Людина серед людей» у структурі освітньої галузі «Суспільствознавство». Методика формування в молодших школярів соціальної компетентності в процесі реалізації змістової лінії «Людина серед людей»: формування громадянської компетентності школярів як складовий чинник становлення інноваційної особистості. Основні засади вивчення тем: «Сім'я. Родовідне дерево», «Школа. Основні правила школяра...» та ін. у 3 – 4 класах. Формування людських чеснот та культури поведінки в учнів початкової школі в процесі вивчення тем змістової лінії «Людина серед людей».

Методика навчання змістової лінії «Людина в суспільстві» у структурі освітньої галузі «Суспільствознавство». Мета та завдання змістової лінії «Людина в суспільстві». Методичні засади громадянського, морального, правового виховання молодших школярів у процесі реалізації змістової лінії «Людина в суспільстві». Методика формування в молодших школярів громадянської компетентності в процесі реалізації змістової лінії «Людина в суспільстві».

Методика навчання змістової лінії «Людина і світ» у структурі освітньої галузі «Суспільствознавство». Основні завдання змістової лінії «Людина і світ». Форми, методи та засоби навчання основних тем змістової лінії «Людина у світі» в початковій школі.

Позаурочна та позакласна робота з суспільствознавства. Домашні заняття учнів та їх організація. Види позакласної роботи (масові, групові й індивідуальні). Значення позакласної роботи і її місце в навчально-виховному процесі. Зміст, організація і методика різних видів позакласної роботи. Позакласний захід із суспільствознавства. Підбір популярної і дитячої літератури для уроків суспільствознавства.

Змістовий модуль 4. Шляхи підвищення якості навчально-виховного процесу

Особистісно зорієнтоване навчання і виховання молодших школярів. Проблеми розвивального навчання на уроках та в позакласній роботі. Здійснення міжпредметних зв'язків на уроках «Я у світі». Диференціація на уроках. Роль інтеграції в підвищенні якості проведення уроків.

Активізація навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів. Сучасні педагогічні технології в суспільствознавчій освіті початкової школи. Інноваційні технології вивчення освітньої галузі. Характеристика інтерактивних прийомів організації навчання «Я у світі». Особливості використання дидактичних ігор на різних етапах уроку «Я у світі». Розвиток критичного мислення на уроках «Я у світі». Технології проектного навчання;

основні теоретичні положення, особливості методики. Технологія взаємодії вчителя і учнів під час співробітництва на різних етапах уроку.

3. Рекомендована література

Базова

1. Бібік Н. Я у світі. 3 клас: підручник для загальноосвіт. навч. закл. / Н. Бібік. – Х. : Вид. група «Основа», 2013. – 160 с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – № 1. – С. 28 – 52.
3. Луцан Н. «Людина і світ» в інноваційних технологіях навчання [Текст]: навч. посіб. / Н. Луцан. – Рек. МОН. – К. : ВД «Слово», 2012. – 184 с.
4. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ». Навчальний посібник / Автор та укладач О. Ліннік. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
5. Навчання і виховання учнів 4 класу : Методичний посібник для вчителів / Упор. О. Савченко. – К. : Початкова школа, 2005. – 500 с.
6. Навчання і виховання учнів 3 класу : Методичний посібник для вчителів / Упор. О. Савченко – К. : Видавництво «Початкова школа», 2004. – 512 с.
7. Полякова Г. Педагогіка : нав. посібник / Г Полякова, Т. Борова. – Харків, 2011. – 374 с.
8. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1 – 4 класи. – К. : «Початкова школа», 2006. – 432 с.

Додаткові рекомендовані джерела

1. Грущинська І. Розв'язання тестових та ситуативних завдань на уроках з курсу «Я у світі» / І. Грущинська // Початкова школа. – 2013. – № 10. – С. 21 – 24.
2. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. / І. Дичківська. – К. : Академвидав. 2004. – 352 с.

3. Додусенко Н. Проектна діяльність у початковій школі / Н. Додусенко, І. Нетужилова. – Х. : Вид. група «Основа», 2010. – 223 с.
4. Досяк І. Нестандартні уроки з використанням інноваційних технологій. 1 – 4 класи / І. Досяк. – Х. : Вид. група «Основа», 2007. – 160 с.
5. Іванішена С. Форми і методи інтерактивного навчання / С. Іванішена // Початкова школа. – 2006. – Ж 3. – С. 9 – 11.
6. Інтегровані уроки в початковій школі / Упоряд. Н. Вегера. – Тернопіль – Харків : Ранок, 2010. – 160 с.
7. Інтерактивні технології навчання у початкових класах / Авт.-упор. І. Дівакова. – Тернопіль : Мандрівець, 2011. – 180 с.
8. Химинець В. Інновації в початковій школі / В. Химинець, М. Кірик. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 312 с.
9. Сав'юк Г. Практичні заняття з основ природознавства. Землезнавство і краєзнавство [Текст] : навч.-метод. посібник / Г. Сав'юк, М. Сав'юк. – Ів.-Франківськ : Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника. Вид. Кушнір Г. М., 2008. – 59 с.
10. Скворчевська О. Ігрові методики роботи з учнями 1 – 4 класів / О. Скворчевська. – Х. : Вид. група «Основа», 2009. – 207 с.
11. Химинець В. Інновації в початковій школі / В. Химинець, М. Кірик. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 312 с.
12. Шейко Г. Інноваційні методи роботи в початковій школі / Г. Шейко. – Х. : Видавництво «Ранок», 2008. – 208 с. – (Педагогічна майстерня).
13. Юрович В. Нестандартні уроки як засіб підвищення ефективності навчання в курсі «Я у світі» / В. Юрович // Початкова школа. – 2014. – № 6. – С. 22 – 26.

Інформаційні ресурси

<http://znaimo.com.ua/>

<http://bdpu.org/sites/bdpu.org>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Екзамен – 5 семестр

5. Засоби діагностики успішності навчання

- усні опитування на практичних заняттях;
- перевірка виконання практичних завдань;
- перевірка результатів виконання індивідуальних завдань;
- перевірка контрольних і тестових завдань.